

Gemeente van onze heer Jezus Christus,

Anekdote over anders naar de vreemdeling kijken.

Er is korte anekdote van een oude Rabbijn en zijn leerlingen.

Zijn leerlingen vragen: hoe kun je bepalen dat de nacht ten einde is en de dag begint? Is dit het moment, waarop je een schaap van een wolf kan onderscheiden?

Nee zei de Rabbi.

Is het als je van verre een dadelboom van een vijgenboom kan onderscheiden?

Nee zei de Rabbi weer.

Maar wanneer dan, vroegen zijn leerlingen?

Toen antwoorde de rabbi: Wanneer je in het gezicht van een mens kunt kijken en je daarin je broer of je zuster ziet, dan is de nacht echt voorbij.

De context van Deuteronomium

Deuteronomium heeft geen heldere verhaallijn. De schrijvers zetten het neer als de afscheidswaarden van Mozes. In Deuteronomium gaat het over het unieke verbond tussen God en Israël. Met deze voorschriften, bepalingen en wetten krijgt dit verbond een concrete vertaling. In het Grieks betekent Deuteronomium ook tweede wet. In het Hebreeuws de eerste waarden.

De teksten in Deuteronomium waarden ook gezien als een reformatie. In de regeerperiode van 55 jaar van Manasse was het Zuidelijk rijk weer de goden gaan vereren, die juist eerst waarden uitgebannen. Met deze voorschriften werd er weer gezocht naar een geestelijk leven, die vanuit het verbond van God en Israël geleid werd.

Vreemdeling in deze context van Deuteronomium

Vandaag gaat dit in Deuteronomium over de omgang met de kwetsbaren in de samenleving. Hun rechten moeten waarden geborgd. Bijzonder is dat ook de vreemdeling hier genoemd wordt. In de Grieks en Romeinse samenleving stond men over het algemeen vijandig naar de vreemdeling. Uit het Grieks komt ook het woord xenofobie: angst voor de vreemde.

En ook het Latijnse woord *hostis*, waar het Engelse *hospitality* van afgeleid is betekende oorspronkelijk vreemdeling: vijand van de staat. In de voorschriften hier worden zij dus meegenomen in de bescherming van de kwetsbaren.

Waarom wordt hier ook nadrukkelijk de vreemdeling opgenomen? Je zou kunnen zeggen dat Israël tussen machtige buurlanden lag en het op die manier ook noodzakelijk was de vreemdeling te vriend te houden. Er zijn ook nog twee (betere) redenen te noemen.

Ten eerste is er een Joods gezegde: Wees gastvrij voor de vreemdeling, deze kan heimelijk een engel zijn. Het gastvrij onthalen van een vreemdeling, is op deze manier ook een aanbedding van God.

Ten tweede: de liefde voor de mensen die we niet kennen, helpt ons de Aarde te overleven. Een soort kosmische reden. Waar de wet van de liefde voor alle mensen goed is verankert, heerst er vrede en welvaart.

Dit wordt nog eens bekrachtigd met het perspectief, dat zij ook zelf vreemdeling zijn geweest in Egypte. Bedenk dat je zelf slaaf bent geweest in Egypte, tot dat ik de Heer, je God, je bevrijd heb.

De kwetsbaren van de samenleving moeten zichzelf kunnen voor zien in hun eerste levensbehoeften. Het graan, de olijven en de druiven, staan voor deze eerste levensbehoeften. Graan als basis voor brood en andere meelprodukten. Druiven voor de wijn en de olijven, waar olie van gemaakt kan worden.

Context van Lucas

In Lukas gaat het over Jezus, die op bezoek is bij een Farizeeër. Meer dan in andere evangeliën, zijn er optredens/gesprekken van Jezus in de sfeer van de maaltijd. De tekst is ook uniek aan Lucas en komt niet terug in de andere evangeliën.

Plek van de maaltijd in Lucas

Ook in de Romeinse retorica zijn vergelijkbare verhalen over de toewijzing van plaatsen. Zo is er in het werk van Athenaeus een grappig voorbeeld over Chaerofon. Chaerofon wordt een parasiet genoemd, iemand die (vaak zonder uitnodiging) komt profiteren van andermans gastvrijheid. Hij gaat zonder uitnodiging naar een bruiloftsfeest en gaat aanliggen op de laatste plaats.

Wanneer hij wordt gevraagd om te vertrekken, omdat het wettelijk toegestane aantal gasten wordt overschreden, stelt hij voor om nogmaals te tellen, maar nu bij hem te beginnen.

Mogelijke betekenis/waarde van de maaltijd

Het is goed om te beseffen dat de maaltijd in Romeins/Griekse setting een symposium kon zijn. Dit was een samenzijn van de elite, waar men over de wereld van vandaag ging spreken. Dit ging onder het genot van wijn, zang en dans. Het symposium was ook de plek om gezien te worden. Het weerspiegelde waarden van status en eer. Als je op de goede plek zat, dan was je iemand.

Met dit beeld in uw achterhoofd van een symposium krijgt deze tekst een andere lading. In deze tekst van Lucas worden hele andere waarden weerspiegeld, dan gebruikelijk was. Jezus keert het juist om. Door je zelf niet in de positie te zetten, die je zou toebehoren, krijg je juist de eer van de gastgever. Het wordt dus juist gewaardeerd als je je niet op je status laat aanzien.

Jezus lijkt er zelf nog een schepje er boven op te doen. Nodig juist mensen zonder status uit, zodat zij het als een eer kunnen ervaren om bij je te gast te zijn. De schrijver geeft dus het ideaal van het Symposium een andere draai, door de woorden van Jezus zoals ze zijn opgeschreven.

De waarden van deze tijd bij een maaltijd/symposium?

Wij hebben ook een samenleving, waarin status en eer er toe doen. We ontmoeten elkaar ook nog steeds bij maaltijden en symposia, die nu meer een wetenschappelijk karakter hebben gekregen. Ook wij kennen plekken waar de elite samenkomen en waar je als buitenstaander niet binnen komt. Het lukt sommigen, zoals bv een Gretha Tunberg om bij deze tafels aan te sluiten. Door de kracht van internet en media wordt zij ook gehoord. Zij heeft een media status gekregen, waardoor ze er kan zijn.

De andere laag: beeld van het koninkrijk van God.

Het zou interessant zijn, hoe Jezus op dergelijke plekken zich zou uitspreken. Of zou dat net zo gaan, als in de tekst van Lucas? Naast een oproep om dit toe te passen in je huidige omgeving, heeft Jezus ook het beeld van het Koninkrijk van God voor ogen. Daarom wordt deze tekst ook benoemd als een gelijkenis, hoewel die dat feitelijk niet lijkt te zijn.

Hier worden mensen juist aangemoedigd om niet op hun status en eer te vertrouwen, maar door de Heer zich te laten roepen.

Het is tegendraads voor die tijd, maar ook voor onze tijd. We zijn toch gewend om voor jezelf op te komen en je plek en je rechten op te eisen. In het koninkrijk van God werkt dit anders. God heeft een ander afwegingskader, dan wat wij vaak zien. Het is niet alleen wat hij tegen de farizeeërs zegt, maar ook voor ons is het een gewetensvraag. Laten we ons in ons gedrag leiden door een gevoel dat we beter zijn dan anderen en door onze eigen egocentrische motieven?

De link tussen de vreemdeling en welke plek geef/krijg je aan een maaltijd en met wie?

In Deuteronomium zijn de kwetsbaren de vreemdelingen, weduwen en wezen. In Lucas worden de armen, kreupelen, lammen en blinden genoemd, als mensen (die in die tijd) niet bij de elite hoorden.

Om ze over één kam te scheren, zou je in onze tijd spreken over mensen met een lage ses. Ses staat voor sociale economische status. Ze staan laag op de sociaal maatschappelijke ladder. Dit komt door een combinatie van materiële omstandigheden, vaardigheden, capaciteiten en kennis, en tenslotte het sociale netwerk en de status en macht van mensen in dat netwerk.

Men zegt wel eens, aan hoe we omgaan met de onderkant van de samenleving, kun je aflezen hoe we er voor staan als samenleving. Ik zal hier geen politiek advies over geven, maar het is geen geheim dat de publieke sector flink te lijden heeft gehad de afgelopen 10 jaren. De diverse crises, die we hier in doormaken getuigen hiervan.

Afsluiting en terugkomen bij het verhaal van de Rabbi en de leerlingen

Deze overdenking begon met het verhaal over de overgang van de nacht naar de dag. In Deuteronomium hebben we naar de kwetsbaren in de samenleving gekeken en in het bijzonder naar de vreemdeling. In Lukas ging het over het beeld van het koninkrijk van God, waarin de Heer je uiteindelijk je plek toebedeelt op basis van zijn rechtvaardigheid. En met welke blik je naar je medemens kunt kijken, die geen of beperkte status heeft.

De anekdote over de Rabbi en de leerlingen is een oproep om elkaar vanuit vertrouwen in de ogen te blijven kijken. Dat wordt ook mooi gevat in het beeld om in elk mens je broeder of zuster te zien, maar wat ook geen gemakkelijke opgave is. Amen.

